

Agnieszka Siarkiewicz

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

Zagadnienia łączące koncepcję CSR i nauczanie Kościoła katolickiego

Issues combining the concept of CSR and teaching the Catholic Church

STRESZCZENIE:

Celem artykułu jest ocena zakresu zgodności założeń koncepcji CSR z nauczaniem Kościoła katolickiego. Dokonanie oceny będzie możliwe dzięki zestawieniu tych dwóch obszarów. Na początku pod kątem definicyjnym, a następnie poprzez wskazanie elementów łączących. Nie chodzi tylko o ukazanie tych podstawowych, już w literaturze omówionych, jak kwestie etyczne czy pracownicze. Celem ma być szersza analiza i sprawdzenie, czy i co Kościół katolicki może mieć do powiedzenia w bardziej specyficznych zagadnieniach CSR, jak na przykład raporty niefinansowe, gospodarka obiegu zamkniętego czy odpowiedzialny łańcuch dostaw. Bezpośrednie zestawienie tych zagadnień z nauczaniem Kościoła katolickiego stanowi o wartości dodanej artykułu.

SŁOWA KLUCZOWE:

CSR, społeczna odpowiedzialność biznes, biznes, Kościół, Katolicka Nauka Społeczna

ABSTRACT:

The aim of the article is to assess the scope of compliance of the CSR concept with the teaching of the Catholic Church. The assessment will be possible thanks to the combination of these two areas. At the beginning for definitional reasons, and then by indicating connecting elements. It is not just about showing these basic issues discussed in the literature, such as ethical or employee issues. The aim is to be a broader analysis and to check whether and what the Catholic Church can have to say in more specific CSR issues, such as non-financial reports, circular economy or a sustainable supply chain. A direct comparison of these issues with the teaching of the Catholic Church is the added value of the article.

KEYWORDS:

CSR, corporate social responsibility, business, Catholic Church, Catholic social teaching

Omawianie kwestii etycznych we współczesnym świecie trudno wyobrazić sobie bez uwzględnienia nauczania papieża, który wymieniany jest wśród najbardziej wpływowych ludzi na świecie¹. Działalność etyczna to z kolei nieodłączny element społecznej odpowiedzialności biznesu (ang. *Corporate Social Responsibility* – CSR). Na ile zatem założenia CSR pozostają spójne z nauczaniem Kościoła katolickiego, a szukanie źródeł tej koncepcji w dokumentach Kościoła jest uzasadnione?

Celem niniejszego artykułu jest ocena zakresu zgodności założeń koncepcji CSR z nauczaniem Kościoła katolickiego. Przygotowanie oceny zakłada najpierw omówienie obu obszarów pod kątem definicyjnym, a następnie zestawienie głównych założeń i wyodrębnienie elementów łączących. Chodzi o sprawdzenie nie tylko już dobrze omówionych w literaturze zagadnień z zakresu etyki czy pracy, ale także bardziej specyficznych, CSR-owych tematów jak np. raporty niefinansowe, gospodarka obiegu zamkniętego czy odpowiedzialny łańcuch dostaw.

Informacje o koncepcji CSR zostały opracowane głównie na podstawie materiałów dostępnych w „bazie wiedzy” na portalu Odpowiedzialnybiznes.pl oraz publikacji wydawanych przez Forum Odpowiedzialnego Biznesu, organizacji, która od 2000 roku zajmuje się upowszechnianiem standardów społecznej odpowiedzialności biznesu.

W artykule istotne jest szerokie wyjście w poszukiwaniu punktów wspólnych między nauczaniem Kościoła katolickiego i założeniami CSR, uwzględniające inne aspekty odpowiedzialnego biznesu, niż wspomniane na początku, bardzo istotne dla obu obszarów kwestie etyczne. Podejmowane one były już między innymi przez takich polskich naukowców: A. Barcik („Chrześcijańskie podstawy etyki biznesu”, „Pracodawca w świetle nauczania Leona XIII”), M. Leśniak i P. Król (red. „Wiara i biznes”), M. Borowiec („Etyka chrześcijańska w kształtowaniu ładu moralnego w biznesie w warunkach kryzysu społeczno-gospodarczego”), B. Ober-Domagalska („Religia a praca – ewolucja poglądów na temat etyki pracownika i jego otoczenia instytucjonalnego w chrześcijańskiej nauce społecznej”). Z pozycji zagranicznych, współczesnych, można przywołać następujące publikacje: „Bóg i biznes: twórcze współdziałanie” J. van Duzer; „Etyka i biznes. Katechizm dla przedsiębiorców” red. A. V. Abela, J. E. Capizzi.

---

¹ D. M. Ewalt, *Putin strącony z tronu. Najpotężniejszym człowiekiem świata jest Xi Jinping*, „Forbes” z 9.05.2018 r., <https://www.forbes.pl/rankingi/najpoteczniejsi-ludzie-swiata-2018-ranking-forbes/71zgg9w> (dostęp 25.09.2018 r.).

W pierwszym etapie przygotowywania artykułu zastosowana została metoda analizy dokumentów Kościoła katolickiego. Dokonano przeglądu nauczania Kościoła katolickiego pod kątem tematu odpowiedzialnego biznesu. Drugi etap obejmuje syntezę wyników – zebrany materiał posłużył do identyfikacji elementów łączących koncepcję CSR z nauczaniem zawartym w cytowanych dokumentach. Dominują w nich papieskie encykliki, począwszy od „Rerum novarum” Leona XIII, inaugurująca katolicką naukę społeczną, aż po encyklikę „Laudato si” papieża Franciszka, pierwsza w pełni poświęcona ekologii.

KATOLICKA NAUKA SPOŁECZNA

Kościół katolicki zabiera głos w obszarach życia człowieka związanych z etyką. Z tej perspektywy wypowiada się o zasadach życia gospodarczego, sprawach społecznych czy pracowniczych². Na temat zobowiązania Kościoła do podejmowania nauczania w wymienionych sferach pisał Pius XI w „Quadragesimo anno”: Kościół „nie może się żadną miarą wyrzec powierzonego sobie przez Boga zadania, aby podnieść autorytatywny swój głos nie tam, gdzie chodzi o techniczne zagadnienia – ku temu bowiem nie rozporządza odpowiednimi środkami, ani też te sprawy nie należą do jego zakresu – ale gdzie chodzi o zasady moralne. (...) Chociaż ekonomia i etyka, każdy w swoim zakresie, własnymi się rządzą zasadami, byłoby jednak błędnym przypuszczenie, że zakresy gospodarczy i moralny tak są różnorodne i obce sobie, że żadna pomiędzy nimi nie zachodzi zależność”³.

Na tym gruncie ukształtowała się nauka społeczna Kościoła, czyli „zbiór moralnych ocen zjawisk życia społeczno-politycznego z wyłączeniem ich strony technicznej. Ma ona wymiar zarówno etyczny, jak i pastoralny, charakter teoretyczny, jak i praktyczny. Jest bowiem refleksją nad szeroko rozumianą rzeczywistością społeczną w świetle Objawienia i prawa naturalnego”⁴.

Jan Paweł II w „Sollicitudo rei socialis” określił katolicką naukę społeczną jako „dokładne sformułowanie wyników pogłębionej refleksji nad złożoną

---

² R. Łętocha, *Ekonomia współdziałania. Katolicka nauka społeczna wobec wyzwań globalnego kapitalizmu*, Kraków 2016, s. 37.

³ Pius XI, *Encyklika Quadragesimo anno (15.05.1931 r.)*, https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/pius_xi/encykliki/quadragesimo_anno_15051931.html (dostęp 29.09.2018), nr 41–42.

⁴ W. Kawecki, *Vademecum kultury politycznej*, Warszawa 2015, s. 129.

rzeczywistością ludzkiej egzystencji w społeczeństwie i w kontekście międzynarodowym, przeprowadzonej w świetle wiary i tradycji kościelnej. Jej podstawowym celem jest wyjaśnianie tej rzeczywistości poprzez badanie jej zgodności czy niezgodności z nauką Ewangelii o człowieku i jego powołaniu doczesnym, a zarazem transcendentnym; zmierza zatem do ukierunkowania chrześcijańskiego postępowania”⁵.

Można wymienić kilka głównych obszarów katolickiej nauki społecznej, w kontekście których Kościół podejmuje nauczanie. R. Łętocha wyodrębnił następujące⁶: etyka, ekonomia, nierówności, polityka, środowisko naturalne, rynek, praca. W części „Nauczanie Kościoła katolickiego a CSR” tego artykułu znalazły się odniesienia do większości z nich. W przywołanych dokumentach podjęty został temat zasad życia gospodarczego oraz wyzwań związanych z globalizacją ekonomii. Istotną kwestią staje się zrównoważony rozwój w świecie rosnących nierówności. Przypomniany zostaje temat praw pracowniczych, a także nadużyć, których dopuszczają się zarówno podmioty ekonomiczne, jak i polityczne. Wybrzmiewa również odpowiedzialność człowieka, jak i innych podmiotów życia gospodarczego o przyszłość planety i odpowiednie zarządzanie jej zasobami.

Reasumując, w katolickiej nauce społecznej Kościół podejmuje zagadnienia natury społeczno-politycznej i bada je pod kątem wiary i moralności. Obok wyjaśniania i przypominania zasad postępowania chrześcijańskiego, może formułować również wskazania praktyczne. W centrum nauczania społecznego Kościoła jest człowiek i troska o jego życie doczesne oraz zbawienie.

ROZWÓJ CSR I KLUCZOWE ZAŁOŻENIA KONCEPCJI

Poniższy rozdział jest poświęcony przypomnieniu definicji społecznej odpowiedzialności, a także podstawowych obszarów, których koncepcja ta dotyczy.

---

⁵ Jan Paweł II, *Encyklika Sollicitudo rei socialis Ojca Świętego Jana Pawła II skierowana do biskupów, kapłanów, rodzin zakonnych, synów i córek Kościoła oraz wszystkich ludzi dobrej woli z okazji dwudziestej rocznicy ogłoszenia Populorum progressio*, oficjalna strona Watykanu „The Holy See”, http://w2.vatican.va/content/john-paul-ii/pl/encyclicals/documents/hf_jp-ii_enc_30121987_sollicitudo-rei-socialis.html (dostęp 29.09.2018 r.), nr 41.

⁶ Por. R. Łętocha, *Ekonomia współdziałania. Katolicka nauka społeczna wobec wyzwań globalnego kapitalizmu*, dz. cyt., s. 7.

Omówione aspekty są wstępem do dalszej części artykułu, gdzie kluczowe założenia CSR znajdują swoje odniesienie w nauczaniu Kościoła katolickiego.

Początki CSR wiążą się z etyką biznesu⁷. Rozwojowi koncepcji towarzyszy pytanie o oddziaływanie przedsiębiorstw na społeczeństwo i środowisko, a także o wymiar moralny ich działalności⁸. Z tego powodu „postępowanie etyczne” stanowi nieodłączony element rozumienia CSR i jest jedną z głównych zasad tej koncepcji⁹. Z perspektywy dalszej części artykułu ważne jest wprowadzenie definicji „etyki biznesu” rozumianej jako „zasady i standardy, które determinują akceptowalne postępowanie w organizacjach biznesowych. Z kolei, akceptowalność zachowania w biznesie jest wyznaczana przez klientów, konkurentów, regulatorów (władze), grupy interesu, opinię publiczną, jak również przez indywidualne osobiste zasady i wartości moralne”¹⁰. Istotne pozostaje wskazanie współczesnych wyzwań z zakresu etyki biznesu, podejmowanych również w niniejszym artykule. Diagnozy podjęli się uczestnicy grup roboczych ds. etyki w Ministerstwie Inwestycji i Rozwoju. Wśród wyzwań etycznych wskazali m.in.¹¹:

- „nieumiejętność patrzenia przez menedżerów na sprawy gospodarcze przez pryzmat dobra wspólnego;
- zaniechania edukacyjne w zakresie etyki biznesu na poziomie wyższym;
- zaniżanie progu wymagań etycznych w łańcuchu dostaw przez polskie przedsiębiorstwa, w szczególności przez spółki z udziałem Skarbu Państwa;
- szwankujący mechanizm samokontroli branżowej sprawowanej za pomocą standardów etycznych;

---

⁷ A. Drews, *Corporate Social Responsibility w sektorze MŚP*, „Acta Universitatis Nicolai Copernici. Nauki Humanistyczno-Społeczne. Zarządzanie” 42(1) 2015, s. 32.

⁸ R. Sroka, *Grupa robocza ds. etyki i standardów odpowiedzialnego prowadzenia biznesu. Prezentacja idei i podsumowanie działań*, w: R. Sroka (red.), *Etyka biznesu – wokół kluczowych zagadnień*, Warszawa 2018, s. 4.

⁹ M. Andrejczuk, *Strategiczne podejście do CSR w normie ISO 26000*, w: M. Andrejczuk, A. Gruszecka-Tieśluk, E. Wojciechowicz (red.), *Wspólna odpowiedzialność. Rola strategii*, Warszawa 2016, s. 15–16.

¹⁰ O.C. Ferrell, G. Hirt, L. Ferrell, *Business: A Changing World*, 2013, s. 30, cyt. za: A. Stachowicz-Stanusch, *Etyka biznesu – przegląd pojęć i koncepcji*, Kwartalnik Naukowy „Organizacja i Zarządzanie” nr 4(36), Gliwice 2016, s. 84.

¹¹ P. Rotengruber, *Gospodarka przyjazna społeczeństwu. Od teorii etycznej do standardów postępowania*, w: R. Sroka (red.), *Etyka biznesu – wokół kluczowych zagadnień*, dz. cyt., s. 16.

- niską świadomość wymagań etycznych stawianych polskim firmom przez globalne korporacje;
- brak zachęty ze strony państwa dla przedsiębiorców postępujących w sposób etyczny;
- niewystarczające zaangażowanie administracji publicznej oraz podmiotów działających na jej zlecenie w proces kształtowania i egzekwowania zasad obowiązujących uczestników życia gospodarczego”.

Wymienione wyzwania są istotne również z perspektywy niniejszego opracowania. Temat dobra wspólnego stanowi odrębną część, a w tym kontekście przywoływane są wypowiedzi Jana Pawła II i Benedykta XVI. Podnoszenie świadomości w zakresie etyki biznesu to wyzwanie zarówno dla osób zajmujących się CSR, jak i przedstawicieli Kościoła. W encyklikach znajdują się również wezwania do wprowadzania mechanizmów zapobiegających nadużyciom podmiotów ekonomicznych i politycznych. „Nieodpowiedzialność w łańcuchu podmiotów darujących” dostrzegął i pisał o niej Benedykt XVI. Natomiast zasady życia gospodarczego, w tym transparentność, zostały omówione w podrozdziale „przejrzystość”.

Podnoszenie świadomości w zakresie etyki biznesu to wyzwanie zarówno dla osób zajmujących się CSR, jak i przedstawicieli Kościoła.

Przechodząc do istotny społecznej odpowiedzialności biznesu i definiowania pojęcia warto przywołać jedno z popularniejszych wydawnictw w Polsce. W 2001 roku ukazała się publikacja pod redakcją B. Roka, która w zwięzłej formie tłumaczy CSR. Określenie koncepcji odnosi się do jej tytułu: „Więcej niż zysk czyli odpowiedzialny biznes”. Chodzi o takie podejście do społecznej odpowiedzialności biznesu, które zakłada osiąganie zysku finansowego z poszanowaniem środowiska naturalnego i potrzeb interesariuszy¹².

---

¹² B. Rok (red.), *Więcej niż zysk czyli odpowiedzialny biznes. Programy strategii, standardy*, Warszawa 2001.

Formalnie definicję CSR wprowadziła Komisja Europejska w 2011 roku i obok definicji zawartej w normie ISO 26000 stanowi punkt odniesienia dla ekspertów i badaczy tematu. CSR według europejskich prawodawców to „odpowiedzialność przedsiębiorstw za ich wpływ na społeczeństwo”¹³. Drugie wymienione źródło definiuje CSR jako „odpowiedzialność organizacji za wpływ jej decyzji i działań na społeczeństwo i środowisko zapewniania przez przejrzyste i etyczne postępowanie, które: przyczynia się do zrównoważonego rozwoju, w tym dobrobytu i zdrowia społeczeństwa; uwzględnia oczekiwania interesariuszy; jest zgodne z obowiązującym prawem i spójne z międzynarodowymi normami postępowania; jest zintegrowane z działaniami organizacji i praktykowane w jej relacjach”¹⁴.

Norma ISO 26000 wskazuje także podstawowe siedem obszarów społecznej odpowiedzialności biznesu. Zalicza do nich: ład organizacyjny, prawa człowieka, praktyki z zakresu pracy, środowisko, uczciwe praktyki operacyjne, zagadnienia konsumenckie, zaangażowanie społeczne i rozwój społeczności lokalnej. Wskazany podział jest jednocześnie osią klasyfikacji dobrych praktyk w Raporcie Forum Odpowiedzialnego Biznesu „Odpowiedzialny biznes w Polsce. Dobre praktyki”. Publikacja ukazuje się co roku. Do tej pory miała 16 edycji¹⁵.

Poniżej omówione zostanie siedem obszarów normy ISO 26000. Podstawą zestawienia będą wspomniane już ostatnie edycje raportu Forum Odpowiedzialnego Biznesu. Przegląd pozwoli również na przybliżenie pojęcia od strony praktycznej.

Ład organizacyjny „to system, poprzez który organizacja podejmuje i wdraża decyzje, zmierzające do realizacji jej celów”¹⁶. To w tym obszarze zawierają się kwestie etyczne, które przedsiębiorstwa realizują wdrażając na przykład kodeksy

---

¹³ *Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów. Odnowiona strategia UE na lata 2011–2014 dotycząca społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw*, strony internetowe Komisji Europejskiej z 25.10.2011 r., <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2011/PL/1-2011-681-PL-F1-1.Pdf> (dostęp 9.09.2018 r.).

¹⁴ *Encyklopedia CSR*, portal Odpowiedzialnybiznes.pl (brak daty opubl.), <http://odpowiedzialnybiznes.pl/hasla-encyklopedii/spoleczna-odpowiedzialnosc-biznesu-csr/> (dostęp 9.09.2018 r.).

¹⁵ *Publikacje FOB*, portal Odpowiedzialnybiznes.pl (brak daty opubl.), <http://odpowiedzialnybiznes.pl/typ-publicacji/raporty-publicacje-fob/> (dostęp 9.09.2018 r.).

¹⁶ A. Abec, E. Albińska, i in. (red.), *Raport: Odpowiedzialny biznes w Polsce 2014. Dobre praktyki*, Warszawa 2015, s. 20.

etyczne. Tutaj znajdują się także praktyki dotyczące dialogu z interesariuszami oraz raportowania danych niefinansowych¹⁷.

Prawa człowieka to obszar, który dotyczy przestrzegania i poszanowania praw człowieka w sferze oddziaływania organizacji. „Często największa możliwość organizacji wspierania poszanowania praw człowieka dotyczy własnych operacji i pracowników”¹⁸ – tłumaczą autorzy normy ISO 26000.

Praktyki z zakresu pracy należą do prawie najliczniej reprezentowanych w raporcie Forum Odpowiedzialnego Biznesu. W normie zostaje podkreślone ich znaczenie dla rozwoju społecznego: „Tworzenie miejsc pracy, jak również wynagrodzenie wypłacane za wykonaną pracę należą do najważniejszych dziedzin gospodarczych i społecznych, do których organizacja wnosi swój wkład. Sensowna i produktywna praca jest podstawowym elementem w rozwoju człowieka; dzięki pełnemu i bezpiecznemu zatrudnieniu podnoszone są standardy życia”¹⁹.

Środowisko jako obszar normy ISO 26000 włącza działania przedsiębiorstw na rzecz ochrony przyrody i przeciwdziałania negatywnemu oddziaływaniu. Można w tych praktykach wymienić: troskę o bioróżnorodność, edukację ekologiczną, ekobudownictwo, ekoprodukty, odnawialne źródła energii, recykling, zrównoważony transport, a także jeden z najważniejszych trendów wśród CSR w ostatnich latach, czyli gospodarkę obiegu zamkniętego²⁰.

Uczciwe praktyki operacyjne definiowane są w normie jako „postępowanie etyczne w kontaktach organizacji z innymi organizacjami. (...) dotyczą obszarów przeciwdziałania korupcji, odpowiedzialnego angażowania się w działalność w sferze publicznej, uczciwej konkurencji, działań odpowiedzialnych społecznie, relacji z innymi organizacjami oraz poszanowania praw własności”²¹. Odpowiedzialna współpraca z dostawcami to również kluczowy aspekt w budowaniu zrównoważonego łańcucha dostaw²².

¹⁷ Tamże, s. 21.

¹⁸ Tamże, s. 30.

¹⁹ E. Albińska, M. Andrejczuk i in. (red.), *Raport: Odpowiedzialny biznes w Polsce 2015. Dobre praktyki*, Warszawa 2016, s. 36.

²⁰ Tamże, s. 68–69.

²¹ Tamże, s. 86.

²² M. Borowska, M. Górka i in. (red.), *Raport: Odpowiedzialny biznes w Polsce 2017. Dobre praktyki*, Warszawa 2018, s. 95.

Zagadnienia konsumenckie, jak wskazuje tytuł, odnoszą się do postępowania względem konsumentów. W tym obszarze znajdują się praktyki dotyczące dostarczania rzetelnej, przejrzystej informacji konsumentom. Chodzi w nim również o edukowanie i podnoszenie świadomości odbiorców dóbr i usług, odpowiedzialną konsumpcję. W tej części znajdują się działania zwiększające dostępność produktów na przykład dla osób starszych czy z niepełnosprawnościami²³.

Zaangażowanie społeczne i rozwój społeczności lokalnej to ostatni obszar normy ISO 26000. Włącza cały szereg różnorodnych inicjatyw społecznych. Wśród praktyk znajdują się m.in. działania charytatywno-filantropijne, edukacyjne, inwestycje i kampanie społeczne, sponsoring i mecenat sztuki oraz kultury. Obszar zawiera najwięcej praktyk CSR, czyniąc z niego najpopularniejszy wśród przedsiębiorstw. Nie mogą się do niego ograniczać, co podkreślają eksperci z Forum Odpowiedzialnego Biznesu w 15. edycji raportu: „Choć działania w obszarze zaangażowanie społeczne i rozwoju społeczności lokalnej przynoszą namacalne korzyści dla otoczenia, w którym funkcjonuje biznes, dojrzałe podejście do CSR wymaga dostrzeżenia i szukania zamian oraz konkretnych rozwiązań na innych polach, dla których wytyczne wyznaczyła wspomniana wcześniej norma”²⁴.

Inny podział wyznaczają tak zwane czynniki ESG. Skrót pochodzi od angielskich wyrazów: E – *environment*; S – *social*; G – *governance* i oznacza kwestie środowiskowe, społeczne oraz dotyczące ładu organizacyjnego, które powinny być uwzględniane przez przedsiębiorstwo w niefinansowej działalności²⁵.

I na koniec, dokument wyznaczający nie tyle obszary definicyjne, co obszary wymagające zaangażowania na drodze budowania świata bardziej zrównoważonego i sprawiedliwszego dla wszystkich ludzi na świecie. Chodzi o zawarte w „Agendzie 2030” 17 Celów Zrównoważonego Rozwoju (ang. *Sustainable Development Goals*), przyjęte przez Organizację Narodów Zjednoczonych w 2015 roku²⁶. Ban Ki-moon, sekretarz generalny ONZ, tak określał plan: „Ta Agenda do-

---

²³ E. Albińska, M. Andrejczuk i in. (red.), *Raport...*, dz. cyt., s. 94–95.

²⁴ E. Albińska, M. Borowska i in. (red.), *Raport: Odpowiedzialny biznes w Polsce 2016. Dobre praktyki*, Warszawa 2017, s. 95–134.

²⁵ N. Ćwik (red.), *Wspólna odpowiedzialność. Rola raportowania społecznego*, Warszawa 2013, s. 9.

²⁶ R. Sroka (red.), *Analiza tematyczna: Cele Zrównoważonego Rozwoju – plan działań dla ludzi i planety*, Warszawa 2015, http://odpowiedzialnybiznes.pl/wp-content/uploads/2015/10/AnalizaTematyczna_12-OST2.pdf (dostęp 9.09.2018), s. 1.

tyczy wszystkich ludów, nikogo nie pomijając. Jest planem działań na rzecz eliminacji ubóstwa we wszystkich jego formach na całym świecie, nieodwracalnie i raz na zawsze. Dąży do zapewnienia pokoju i dobrobytu oraz do powstania partnerstw, a sedno Agendy stanowią ludzie i nasza planeta. Zintegrowane, powiązane ze sobą i niepodzielne siedemnaście Celów Zrównoważonego Rozwoju to cele dla wszystkich ludów. Obrazują one skalę, powszechność i ludzkie ambicje wyrażone w nowej Agendzie”²⁷.

Zrównoważony rozwój jest rozumiany nie tylko w kontekście środowiskowym, ale także społecznym, jako walka z nierównościami społecznymi.

Autorzy „Agendy 2030” do określenia celów użyli pojęcia „zrównoważony rozwój”, przywoływanego wielokrotnie w artykule, w biznesie stosowanego równie często, co pojęcie CSR, czy wręcz zamiennie, na przykład w tytułach raportów niefinansowych²⁸. Posiada jednak szersze znaczenie, przyjęte przez Światową Komisję Środowiska i Rozwoju w 1987 roku. W raporcie pt. „Our Common Future”²⁹ komisja zdefiniowała „zrównoważony rozwój” jako rozwój, „który zaspokaja potrzeby obecne, nie pozbawiając przyszłych pokoleń możliwości zaspokojenia ich potrzeb”³⁰. Zrównoważony rozwój jest rozumiany nie tylko w kontekście środowiskowym, ale także społecznym, jako walka z nierównościami społecznymi. Taka interpretacja występuje również w dokumentach Kościoła³¹ i jest zastosowana w niniejszym artykule.

---

²⁷ Tamże.

²⁸ Por. *Biblioteka Raportów*, Raportyspoleczne.pl, <http://raportyspoleczne.pl/biblioteka-raportow/> (dostęp 27.09.2018).

²⁹ Z. Łepko, *Wprowadzenie w problematykę konferencji pt. „Theoria i praxis idei zrównoważonego rozwoju”*, w: R. Sadowski, Z. Łepko (red.), *Theoria i praxis zrównoważonego rozwoju: 30 lat od ogłoszenia Raportu Brundtland*, Warszawa 2017, s. 45.

³⁰ Światowa Komisja ds. Środowiska i Rozwoju, *Nasza wspólna przyszłość*, tłum. U. Grzełowska, E. Kolanowska, Warszawa 1991.

³¹ Zob. Benedykt XVI, *Encyklika Caritas in Veritate Ojca Świętego Benedykta XVI do biskupów, prezbiterów i diakonów, do osób konsekrowanych i wszystkich ludzi dobrej woli*

Omówienie najważniejszych założeń koncepcji społecznej odpowiedzialności biznesu posłuży następnie do zestawienia wybranych jej elementów z nauczaniem Kościoła katolickiego. Na tej podstawie dokonana zostanie ocena spójności obu obszarów.

NAUCZANIE KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO A CSR

Kościół jako nauczyciel w kwestiach wiary i moralności³² w głoszonym słowie nie udziela specjalistycznych rad w zakresie chociażby sporządzania raportów społecznych. Jednak w swoim nauczaniu, szczególnie odnoszącym się do katolickiej nauki społecznej, formułuje zasady i twierdzenia, w oparciu o które powinny być kształtowane relacje społeczne, polityczne i gospodarcze³³. Przekazywane nauczanie odnosi się do obiektywnych norm ludzkiej moralności. Ze względu na ich uniwersalny wymiar należy je wpisać w zasady życia poszczególnych ludzi, jak i stosunków międzynarodowych³⁴. Benedykt XVI w swojej pierwszej encyklice „Deus caritas est” w następujących słowach opisuje rolę, jaką w życiu gospodarczym odgrywa współcześnie Kościół oraz wzywa do dyskusji, która ma być wyrazem troski o dobro człowieka: „W trudnej sytuacji, w jakiej dziś się znajdujemy również z powodu globalizacji ekonomii, nauka społeczna Kościoła stała się podstawowym wskazaniem proponującym słuszne kierunki również poza jego granicami: kierunki te — w obliczu postępującego rozwoju — powinny być podejmowane w dialogu ze wszystkimi, którzy prawdziwie troszczą się »o człowieka i jego świat«”³⁵. Wezwanie Benedykta XVI do dialogu i wspólnej pracy dla dobra

---

o integralnym rozwoju ludzkim w miłości i prawdzie, Watykan 2009, nr 21; Jan Paweł II, *Encyklika Sollicitudo rei socialis Ojca Świętego Jana Pawła II skierowana do biskupów, kapłanów, rodzin zakonnych, synów i córek Kościoła oraz wszystkich ludzi dobrej woli z okazji dwudziestej rocznicy ogłoszenia Populorum progressio*, w: *Encykliki ojca świętego Jana Pawła II*, Kraków 1996, nr 17.

³² H. Seweryniak, *Apologia pokolenia JP II*, Płock 2006, s. 318.

³³ Por. T. Borutka, J. Mazur, A. Zwoliński, *Katolicka nauka społeczna*, Jasna Góra 2004, s. 11.

³⁴ *Wskazania dotyczące studiów i nauczania doktryny społecznej Kościoła w ramach formacji kapłańskiej* (Dokument Kongregacji Wychowania Katolickiego z 30 XII 1988 r.) 3; cyt. za: T. Borutka, J. Mazur, A. Zwoliński, *Katolicka nauka społeczna*, dz. cyt., s. 13.

³⁵ Benedykt XVI, *Encyklika Deus caritas est Ojca Świętego Benedykta XVI do biskupów, prezbiterów i diakonów, do osób konsekrowanych i wszystkich wiernych świeckich o miłości chrześcijańskiej*, Kraków 2006, nr 27.

człowieka znajduje odzwierciedlenie w „Agendzie 2030”. W cytowanych wyżej słowach Ban Ki-moona również wybrzmiewa troska „o człowieka i jego świat”.

Podstawą społecznej nauki Kościoła jest miłość. Z niej rodzi się odpowiedzialność i zaangażowanie³⁶, tak znaczące dla rozumienia CSR, które z samej definicji zakłada wzięcie odpowiedzialności podmiotów gospodarczych za działalność w obszarze ekonomii, ekologii i społeczeństwa³⁷.

Więcej, Benedykt XVI radykalizuje postępowanie odpowiedzialne: „Bez prawdy, bez zaufania i miłości do prawdy, nie ma świadomości i odpowiedzialności społecznej”³⁸, określając naukę społeczną Kościoła „*caritas in veritate in re sociali*»: głoszeniem prawdy miłości Chrystusa w rzeczywistości społecznej”³⁹.

Bez prawdy, bez zaufania i miłości do prawdy, nie ma świadomości i odpowiedzialności społecznej

---

Głębokie odniesienie moralne Benedykta XVI przywołuje na myśl słowa Piusa XI z „*Quadragesimo anno*”. W encyklice podkreślał on, że błędem jest oddzielanie etyki od ekonomii. Choć zaznaczył, że obie płaszczyzny rządzą się swoimi prawami, to prawo moralne powinno znaleźć oddźwięk w każdym ludzkim działaniu⁴⁰. Jan Paweł II w Orędziu wygłoszonym z okazji Światowego Dnia Pokoju w 2000 roku nawet dobitniej zaznacza zależność porządku moralnego i gospodarczego: „Ekonomia, która nie bierze pod uwagę wymiaru etycznego i nie stara się służyć dobru człowieka – każdego człowieka i całego człowieka – w istocie

³⁶ Benedykt XVI, *Encyklika Caritas in Veritate...*, dz. cyt., nr 2.

³⁷ Por. I. Porczak, *Etyka Zawodowa*, w: R. Sroka (red.), *Etyka biznesu – wokół kluczowych zagadnień*, dz. cyt., s. 52.

³⁸ Benedykt XVI, *Encyklika Caritas in Veritate...*, dz. cyt., nr 5.

³⁹ Tamże.

⁴⁰ Por. Pius XI, *Encyklika papieża Piusa XI do czcigodnych braci patriarchów, prymasów, arcybiskupów, biskupów i innych ordynariuszy, utrzymujących pokój i jedność ze Stolicą Apostolską, także do wiernych chrześcijan katolików świata Quadragesimo anno o chrześcijańskim ustroju społecznym: 15 V 1931 r.*, Warszawa 2002, nr 42–43.

rzeczy nie zasługuje nawet na miano »ekonomii«, pojmowanej jako rozumne i dobroczynne zarządzanie zasobami materialnymi.”⁴¹.

Ekonomia, która nie bierze pod uwagę wymiaru etycznego i nie stara się służyć dobru człowieka – każdego człowieka i całego człowieka – w istocie rzeczy nie zasługuje nawet na miano »ekonomii«, pojmowanej jako rozumne i dobroczynne zarządzanie zasobami materialnymi.

Zrównoważony rozwój

Benedykt XVI w encyklice „*Caritas in veritate*” ostrzega przed nieodpowiedzialnością podmiotów gospodarczych, z których działania wynikają negatywne konsekwencje dla rozwoju świata. W tłumaczeniu zostały użyte pojęcia „łańcuch podmiotów darujących” i „łańcuch odbiorców”. Trudno nie dostrzec w nim analogii do kluczowego pojęcia CSR, jakim jest „odpowiedzialny łańcuch dostaw”. Przedsiębiorstwo społecznie odpowiedzialne włącza zasady CSR do swoich polityk, a tym samym do procesów dotyczących zarządzania łańcuchem dostaw. Te zasady obejmują m.in. bezpieczeństwo i higienę pracy, eliminację korupcji, pracy dzieci, pracy przymusowej⁴². „Korupcja i bezprawie są niestety obecne zarówno w zachowaniach podmiotów ekonomicznych i politycznych krajów bogatych, starych i nowych, jak i w krajach ubogich. Bywa, że ludzkie prawa pracowników nie są przestrzegane przez wielkie przedsiębiorstwa ponadnarodowe, ale także przez lokalne grupy produkcyjne w różnych krajach. Pomoc międzynarodowa była często przekazywana niezgodnie z jej przeznaczeniem, zarówno ze wzglę-

---

⁴¹ Jan Paweł II, *Orędzie na Światowy Dzień Pokoju* (1.01. 2000 r.), *Na ziemi pokój ludziom, których Bóg miłuje!*, https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/przemowienia/dzien_pokoju_01012000.html (dostęp 29.09.2018 r.), nr 16.

⁴² K. Mróz, *Odpowiedzialni w każdym ogniwie łańcucha dostaw*, „Logistyka a jakość” nr 4/2018, s. 49–51.

du na nieodpowiedzialność w łańcuchu podmiotów darujących, jak i w łańcuchu odbiorców. Ten sam stopień odpowiedzialności możemy znajdować pośród niematerialnych lub kulturowych przyczyn rozwoju i opóźnienia w rozwoju⁴³.

Elementem określającym społeczną odpowiedzialność biznesu obok wymiaru etycznego jest również zrównoważony rozwój. Przedsiębiorstwa coraz częściej zaczynają dostrzegać zależność polegającą na tym, że kurczenie się zasobów środowiskowych i społecznych oddziałuje na przedsiębiorstwa, do których wzrastania zasoby te są niezbędne, starają się jednocześnie przeciwdziałać tym procesom⁴⁴. Papież Franciszek przypomina o remedium na wyzysk środowiska naturalnego: „Jeśli zbliżamy się do przyrody i środowiska bez tego otwarcia na zadziwienie i podziw, jeśli nie mówimy już językiem braterstwa i piękna w naszej relacji ze światem, to nasze postawy będą postawami władcy, konsumenta lub jedynie wyzyskującego zasoby naturalne, niezdolnego do postawienia ograniczeń swoim doraźnym interesom⁴⁵. Papież podkreśla także potrzebę wypracowania rozwiązań służących planecie, odwołując się do założeń gospodarki obiegu zamkniętego: „system przemysłowy na końcu cyklu produkcyjnego i konsumpcji nie rozwinął zdolności pochłaniania i ponownego wykorzystania pozostałości i odpadów. Jeszcze nie udało się przyjąć zamkniętego modelu produkcji, który zapewniłby zasoby dla wszystkich i dla przyszłych pokoleń, a który wymaga maksymalnego ograniczenia użycia zasobów nieodnawialnych, pohamowania konsumpcji, maksymalizacji efektywności wykorzystania, ponownego wykorzystania i recyklingu. Zaradzenie tej kwestii byłoby sposobem przeciwdziałania kulturze odrzucenia, prowadzącej do wyrządzenia szkody całej planecie, ale dostrzegamy, że postęp w tym zakresie jest nadal bardzo ograniczony⁴⁶.

Katolicka nauka społeczna nie określa chęci bogacenia się złem. „Gdy przedsiębiorstwo wytwarza zysk oznacza to, że czynniki produkcyjne zostały właściwie zastosowane⁴⁷. Jednak Benedykt XVI przypomina za Pawłem VI o ryzyku wy-

⁴³ Benedykt XVI, *Encyklika Caritas in Veritate...*, dz. cyt., nr 22.

⁴⁴ Por. H. Bukowski, *W kierunku gospodarki cyrkularnej – rekomendacje rozwoju i implementacji praktycznych rozwiązań dla biznesu*, bmw. 2018, s. 4–5.

⁴⁵ Franciszek, *Encyklika Laudato si' papieża Franciszka poświęcona trosce o wspólny dom*, Opoka.org.pl z 24.05.2015, https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/franciszek_i/encykliki/laudato_si_24052015.html (dostęp 5.09.2018), nr 11.

⁴⁶ Tamże, nr 22.

⁴⁷ Jan Paweł II, *Encyklika Centesimus annus Ojca Świętego Jana Pawła II do czcigodnych braci w episkopacie, do kapłanów i rodzin zakonnych, do wiernych kościoła katolickiego*

nikającym z ograniczonej perspektywy ekonomicznej. „Wyłącznie nakierowanie na zysk, jeśli został źle osiągnięty i jeśli jego ostatecznym celem nie jest dobro wspólne, rodzi ryzyko zniszczenia bogactwa i tworzenia ubóstwa. Rozwój ekonomiczny, jakiego życzył sobie Paweł VI, miał być taki, by przynosił realny wzrost obejmujący wszystkich i konkretnie zrównoważony”⁴⁸.

O tym, że rozwój powinien dotyczyć każdego człowieka w każdym zakątku świata, pisał Jan Paweł II w encyklice „*Sollicitudo rei socialis*”: „rozwój albo stanie się powszechny we wszystkich częściach świata, albo ulegnie procesowi cofania się również w strefach odznaczających się stałym postępowaniem. Zjawisko to jest szczególnie znamienne dla natury prawdziwego rozwoju: albo uczestniczą w nim wszystkie narody świata, albo nie będzie to prawdziwy rozwój”⁴⁹. Podobne poglądy wyrażają zarządzający największymi, społecznie odpowiedzialnymi przedsiębiorstwami. Należy do nich Paul Polman, prezes Unilever. W 2017 roku w wywiadzie dla „*Harvard Business Review*” mówił: „Celem biznesu jest przede wszystkim służyć społeczeństwu. Niemożliwe jest posiadanie silnego, dobrze funkcjonującego biznesu w świecie rosnącej nierówności, ubóstwa i zmian klimatycznych”⁵⁰.

Dobro wspólne

Zatem dobrobyt społeczeństwa wymaga większej odpowiedzialności i zaangażowania przedstawicieli władz, biznesu, organizacji; uwzględnienia w obszarze działań realnych problemów społecznych: „Angażowanie się na rzecz dobra wspólnego oznacza z jednej strony troszczenie się, a z drugiej korzystanie z zespołu instytucji tworzących z punktu widzenia prawnego, cywilnego, politycznego i kulturalnego strukturę życia społecznego, które w ten sposób przyjmuje kształt *polis*, miasta. Tym bardziej skutecznie kochamy bliźniego, im bardziej angażujemy się na rzecz dobra wspólnego, odpowiadającego również na jego rzeczywiste potrzeby”⁵¹.

---

i wszystkich ludzi dobrej woli w setną rocznicę Encykliki Rerum novarum, w: *Encykliki ojca świętego Jana Pawła II*, Kraków 1996, nr 35.

⁴⁸ Benedykt XVI, *Encyklika Caritas in Veritate...*, dz. cyt., nr 21.

⁴⁹ Jan Paweł II, *Encyklika Sollicitudo rei socialis...*, dz. cyt., nr 17.

⁵⁰ A. Ignatius, *The Opportunity Of Sustainability*, „*Harvard Business Review*” z 14.11.2017, <https://hbr.org/2017/11/the-future-economy-project-qa-with-paul-polman> (dostęp 9.09.2018).

⁵¹ Benedykt XVI, *Encyklika Caritas in Veritate...*, dz. cyt., nr 7.

Nastawienie na dialog i współpracę z otoczeniem odnosi się wprost do idei CSR. Wsłuchanie się w głos interesariuszy pozwala przedsiębiorstwu zdiagnozować problemy w otoczeniu tym bliższym, ale i dalszym oraz uwzględniać wyrażane oczekiwania i potrzeby w działaniu przedsiębiorstwa, budując wartość dla wszystkich interesariuszy⁵².

Jan Paweł II w encyklice „Centesimus annus” przypomina również o odpowiedzialności za prawidłowe kształtowanie człowieczeństwa. Obok zaspokajania potrzeb fizycznych człowieka, należy zadbać również o spójny rozwój jego całej osobowości. „Dlatego pilnie potrzebna jest tu wielka praca na polu wychowania i kultury, obejmująca przygotowanie konsumentów do odpowiedzialnego korzystania z prawa wyboru, kształtowanie głębokiego poczucia odpowiedzialności u producentów i przede wszystkim u specjalistów w dziedzinie społecznego przekazu; konieczna jest także interwencja władz publicznych”⁵³.

Przejrzystość

Nauczanie społeczne Kościoła, pośrednio, nawiązuje również do raportowania społecznego (niefinansowego) i wartości za nim stojącej – do przejrzystości⁵⁴. Autorzy „Kompendium nauki społecznej Kościoła” zauważają dynamiczny rozwój świata finansów, sygnalizując większe ryzyko kryzysów. Koniecznym staje się szukanie narzędzi zapobiegających nadużyciom: „Nagłe przyspieszenie takich procesów, jak powiększenie się funduszy, administrowanych przez instytucje finansowe, oraz szybki rozwój nowych i skomplikowanych narzędzi finansowych sprawia jak nigdy, że coraz bardziej konieczne staje się znalezienie rozwiązań instytucjonalnych, mogących skutecznie wspierać stabilność systemu, bez obniżania jego możliwości i efektywności. Niezbędne jest wprowadzenie zmian ustawowych, umożliwiających ochronę tej stabilności w całej jej złożoności, wspieranie konkurencji pomiędzy pośrednikami i zapewnienie jak największej przejrzystości na rzecz inwestorów”⁵⁵.

⁵² Por. A. Abec, M. Andrejczuk (red.), *Dialog i budowanie relacji z interesariuszami – podręcznik dla firm*, Warszawa 2014, s. 4–7.

⁵³ Jan Paweł II, *Encyklika Centesimus annus...*, dz. cyt., nr 36.

⁵⁴ Zob. M. Przybysz, *Etyka w komunikacji kryzysowej w kontekście nowych mediów*, w: R. Sroka (red.), *Etyka biznesu – wokół kluczowych zagadnień*, dz. cyt., s. 125.

⁵⁵ J. Kupny (red.), *Kompendium Nauki Społecznej Kościoła*, Kielce 2005, nr 369.

Benedykt XVI w encyklice „Caritas in veritate” również przypomina kluczową dla raportowania społecznego wartość: „Wielkim stojącym przed nami wyzwaniem, jakie pojawiło się wobec problematyki rozwoju w tym czasie globalizacji i stało się jeszcze bardziej pilne z powodu kryzysu ekonomiczno-finansowego, jest pokazanie, zarówno w dziedzinie myśli, jak i zachowań, że nie tylko nie można zaniedbywać lub osłabiać tradycyjnych zasad etyki społecznej, jak przejrzystość, uczciwość i odpowiedzialność, ale również, że w stosunkach rynkowych zasada darmowości oraz logika daru jako wyraz braterstwa mogą i powinny znaleźć miejsce w obrębie normalnej działalności ekonomicznej”⁵⁶.

Raporty społeczne służą realizacji założeń społecznej odpowiedzialności biznesu. Pokazują wkład przedsiębiorstwa w rozwój społeczny i ochronę środowiska⁵⁷. Słowa zawarte w encyklice „Centesimus annus” Jana Pawła II, wydanej w setną rocznicę ukazania się encykliki „Rerum novarum” Leona XIII, oddają potrzebę wspólnego działania na rzecz poprawy bytu ludzkiego w perspektywie globalnej: „Dzisiaj bardziej niż kiedykolwiek pracować znaczy pracować z innymi i pracować dla innych: znaczy robić coś dla kogoś”⁵⁸.

WNIOSKI KOŃCOWE

W literaturze poświęconej społecznej odpowiedzialności biznesu podkreśla się wkład dorobku nauki społecznej Kościoła w rozwój koncepcji. Niektórzy badacze tematu nawet łączą początek CSR z wydarzeniem przełomowym dla nauki społecznej Kościoła, czyli wydaniem encykliki „Rerum novarum” Leona XIII⁵⁹.

Jednak punktów wspólnych dla obu dziedzin jest znacznie więcej, co zostało udowodnione w artykule. Od tych najbardziej oczywistych – kwestie etyczne, po bardziej specjalistyczne – raportowanie danych niefinansowych czy odpowiedzialny łańcuch dostaw. Tabela 1. ukazuje zdiagnozowane elementy łączące. Pozwala jednocześnie odnieść się do postawionego na początku artykułu celu pracy. Należy ocenić, że mamy szeroki zakres zgodności CSR i nauczania społecznego

---

⁵⁶ Benedykt XVI, *Encyklika Caritas in Veritate...*, dz. cyt., nr 36.

⁵⁷ H. Banasiuk, *Elementy etyczne w systemie compliance w organizacji*, w: R. Sroka (red.), *Etyka biznesu – wokół kluczowych zagadnień*, dz. cyt., s. 64.

⁵⁸ Jan Paweł II, *Encyklika Centesimus annus...*, dz. cyt., nr 31.

⁵⁹ A. Drews, *Corporate Social Responsibility w sektorze MŚP*, „Acta Universitatis Nicolai Copernici. Nauki Humanistyczno-Społeczne. Zarządzanie” nr 42(1) 2015, s. 32.

Kościół. Na poziomie teorii, a niekiedy również rozwiązań praktycznych, CSR i katolicka nauka społeczna w wielu punktach się przenikają, postulując podobne, a niekiedy identyczne zasady, założenia czy rozwiązania (na przykład zrównoważony rozwój i konieczność eliminacji nierówności).

Tabela 1. Elementy łączące CSR z nauczaniem Kościoła katolickiego

Zagadnienia z zakresu CSR	Odniesienia w nauczaniu Kościoła katolickiego
„Agenda 2030” i 17 Celów Zrównoważonego Rozwoju dialog z interesariuszami	<ul style="list-style-type: none"> • wezwanie do dialogu wszystkich, „którzy prawdziwie troszczą się »o człowieka i jego świat«”⁶⁰ • odwołanie się do przykazania „miłości bliźniego”⁶¹ • angażowanie się na rzecz dobra wspólnego i rzeczywistych potrzeb człowieka⁶²
działania edukacyjne	<ul style="list-style-type: none"> • wspólna praca na rzecz spójnego rozwoju człowieka zarówno w sferze materialnej, jak i osobowościowej⁶³ • „wielka praca na polu wychowania i kultury”⁶⁴
etyka i ekonomia	<ul style="list-style-type: none"> • „błędem byłoby twierdzić, że porządek gospodarczy i moralny tak są od siebie niezawisłe i tak obce, iż pierwszy zupełnie nie zależy od drugiego”⁶⁵ • ekonomia powinna brać pod uwagę wymiar etyczny i służyć człowiekowi⁶⁶
godna praca / prawa człowieka	<ul style="list-style-type: none"> • przestrzeganie przed naruszeniami praw pracowniczych przez przedsiębiorstwa ponadnarodowe i lokalnych producentów⁶⁷
gospodarka obiegu zamkniętego	<ul style="list-style-type: none"> • przypomnienie potrzeby rozwijania i wprowadzania metod ponownego wykorzystania i recyklingu⁶⁸
ochrona środowiska naturalnego	<ul style="list-style-type: none"> • wezwanie do szacunku wobec świata stworzonego i zachwytu nim⁶⁹ • „kształtowanie głębokiego poczucia odpowiedzialności u producentów”⁷⁰

⁶⁰ Benedykt XVI, *Encyklika Deus caritas est...*, nr 27.

⁶¹ Benedykt XVI, *Encyklika Caritas in Veritate...*, dz. cyt., nr 7.

⁶² Tamże.

⁶³ Jan Paweł II, *Encyklika Centesimus annus...*, dz. cyt., nr 36.

⁶⁴ Tamże.

⁶⁵ Pius XI, *Quadragesimo anno...*, dz. cyt., nr 41–42.

⁶⁶ Jan Paweł II, *Orędzie na Światowy Dzień Pokoju...*, dz. cyt., nr 16.

⁶⁷ Benedykt XVI, *Encyklika Caritas in Veritate...*, dz. cyt., nr 22.

⁶⁸ Franciszek, *Encyklika Laudato si'...*, dz. cyt., nr 22.

⁶⁹ Tamże, nr 11.

⁷⁰ Jan Paweł II, *Encyklika Centesimus annus...*, dz. cyt., nr 36.

---

odpowiedzialna konsumpcja	<ul style="list-style-type: none"> • konieczność „postawienia ograniczeń doraźnym interesom”⁷¹ • „przygotowanie konsumentów do odpowiedzialnego korzystania z prawa wyboru”⁷²
odpowiedzialność społeczna	<ul style="list-style-type: none"> • odpowiedzialność społeczna nie istnieje „bez prawdy, bez zaufania i miłości do prawdy”⁷³
odpowiedzialny łańcuch dostaw	<ul style="list-style-type: none"> • zwrócenie uwagi na dopuszczanie się nieodpowiedzialności w „w łańcuchu podmiotów darujących, jak i w łańcuchu odbiorców”, choć głównie w kontekście pomocy międzynarodowej⁷⁴
przejrzystość / raporty niefinansowe	<ul style="list-style-type: none"> • nie można zaniedbywać zasady przejrzystości szczególnie w kontekście procesu globalizacji⁷⁵ • wezwanie do znalezienia rozwiązań zapewniających przejrzystość na rzecz inwestorów⁷⁶
współpraca władz publicznych z biznesem	<ul style="list-style-type: none"> • wprowadzenie zmian ustawodawczych służących stabilności gospodarki⁷⁷ • wspólna praca na rzecz spójnego rozwoju człowieka zarówno w sferze materialnej, jak i osobowościowej⁷⁸
zrównoważony rozwój / przeciwdziałanie nierównością	<ul style="list-style-type: none"> • rozwój ekonomiczny powinien przynosić „realny wzrost obejmujący wszystkich”⁷⁹ • konieczność „maksymalnego ograniczenia użycia zasobów nieodnawialnych”⁸⁰

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyżej omówionych zagadnień.

Na uwagę zasługuje również najbardziej wspólny element, wokół którego toczy się pośrednio artykuł. Źródłem i fundamentem nauczania Kościoła katolickiego oraz społecznej odpowiedzialności biznesu, co zostało pokazane na przykładzie cytowanej literatury, jest człowiek. Jego dobro i potrzeby stają niejako w centrum współczesnego świata, a wśród tych wartości wymienia się m.in.:

---

⁷¹ Franciszek, *Encyklika Laudato si'...*, dz. cyt., nr 11.

⁷² Jan Paweł II, *Encyklika Centesimus annus...*, dz. cyt., nr 36.

⁷³ Benedykt XVI, *Encyklika Caritas in Veritate...*, dz. cyt., nr 5.

⁷⁴ Tamże, nr 22.

⁷⁵ Tamże, nr 36.

⁷⁶ J. Kupny (red.), *Kompendium Nauki Społecznej Kościoła*, Kielce 2005, nr 369.

⁷⁷ Tamże.

⁷⁸ Jan Paweł II, *Encyklika Centesimus annus...*, dz. cyt., nr 36.

⁷⁹ Benedykt XVI, *Encyklika Caritas in Veritate...*, dz. cyt., nr 21.

⁸⁰ Franciszek, *Encyklika Laudato si'...*, dz. cyt., nr 22.

rozwój osobisty i zawodowy człowieka, godna praca i płaca, dostęp do niezanieczyszczonego środowiska i zasobów natury. Na te aspekty ma wpływ Kościół w wymiarze moralnym i duchowym, biznes z kolei w wymiarze praktycznym, jako np. producent, usługodawca, pracodawca. Świadomość oddziaływania powinna rodzić odpowiedzialność za przyszłość świata. To istotna płaszczyzna dialogu między Kościołem i biznesem. Jak dialog przebiega, formy angażowania się Kościoła i osiągnięcia na tym gruncie mogłyby podlegać odrębnej analizie. Podobnie, jak wpływ Kościoła pod względem etycznym na biznes.

BIBLIOGRAFIA

Dokumenty Kościoła

- Benedykt XVI, *Encyklika Caritas in Veritate Ojca Świętego Benedykta XVI do biskupów, prezbiterów i diakonów, do osób konsekrowanych i wszystkich ludzi dobrej woli o integralnym rozwoju ludzkim w miłości i prawdzie*, Watykan 2009.
- Benedykt XVI, *Encyklika Deus caritas est Ojca Świętego Benedykta XVI do biskupów, prezbiterów i diakonów, do osób konsekrowanych i wszystkich wiernych świeckich o miłości chrześcijańskiej*, Kraków 2006.
- Franciszek, *Encyklika Laudato si' papieża Franciszka poświęcona trosce o wspólny dom*, Opoka.org.pl z 24.05.2015, https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/franciszek_i/encykliki/laudato_si_24052015.html (dostęp 5.09.2018).
- Jan Paweł II, *Encyklika Centesimus annus Ojca Świętego Jana Pawła II do czcigodnych braci w episkopacie, do kapłanów i rodzin zakonnych, do wiernych kościoła katolickiego i wszystkich ludzi dobrej woli w setną rocznicę Encykliki Rerum novarum*, w: *Encykliki ojca świętego Jana Pawła II*, Kraków 1996.
- Jan Paweł II, *Encyklika Sollicitudo rei socialis Ojca Świętego Jana Pawła II skierowana do biskupów, kapłanów, rodzin zakonnych, synów i córek Kościoła oraz wszystkich ludzi dobrej woli z okazji dwudziestej rocznicy ogłoszenia Populorum progressio*, oficjalna strona Watykanu „The Holy See”, http://w2.vatican.va/content/john-paul-ii/pl/encyclicals/documents/hf_jp-ii_enc_30121987_sollicitudo-rei-socialis.html (dostęp 29.09.2018 r.).
- Jan Paweł II, *Encyklika Sollicitudo rei socialis Ojca Świętego Jana Pawła II skierowana do biskupów, kapłanów, rodzin zakonnych, synów i córek Kościoła oraz wszystkich ludzi dobrej woli z okazji dwudziestej rocznicy ogłoszenia Populorum progressio*, w: *Encykliki ojca świętego Jana Pawła II*, Kraków 1996.
- Jan Paweł II, *Orędzie na Światowy Dzień Pokoju (1.01. 2000 r.), Na ziemi pokój ludziom, których Bóg miłuje!*, https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/przemowienia/dzien_pokoju_01012000.html (dostęp 29.09.2018).

Pius XI, *Encyklika papieża Piusa XI do czcigodnych braci patriarchów, prymasów, arcybiskupów, biskupów i innych ordynariuszy, utrzymujących pokój i jedność ze Stolicą Apostolską, także do wiernych chrześcijan katolików świata Quadragesimo anno o chrześcijańskim ustroju społeczny: 15 V 1931 r.*, Warszawa 2002.

Pius XI, *Encyklika Quadragesimo anno (15.05.1931 r.)*, https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/pius_xi/encykliki/quadragesimo_anno_15051931.html (dostęp 29.09.2018).

Wskazania dotyczące studiów i nauczania doktryny społecznej Kościoła w ramach formacji kapłańskiej (Dokument Kongregacji Wychowania Katolickiego z 30 XII 1988 r.) 3; cyt. za: T. Borutka, J. Mazur, A. Zwoliński, *Katolicka nauka społeczna*, Jasna Góra 2004.

Publikacje o CSR

Abec A., Albińska E., i in. (red.), *Raport: Odpowiedzialny biznes w Polsce 2014. Dobre praktyki*, Warszawa 2015.

Abec A., Andrejczuk M. (red.), *Dialog i budowanie relacji z interesariuszami – podręcznik dla firm*, Warszawa 2014.

Albińska E., Andrejczuk M. i in. (red.), *Raport: Odpowiedzialny biznes w Polsce 2015. Dobre praktyki*, Warszawa 2016.

Albińska E., Borowska M. i in. (red.), *Raport: Odpowiedzialny biznes w Polsce 2016. Dobre praktyki*, Warszawa 2017.

Andrejczuk M., *Strategiczne podejście do CSR w normie ISO 26000*, w: M. Andrejczuk, A. Gruszecka-Tieśluk, E. Wojciechowicz (red.), *Wspólna odpowiedzialność. Rola strategii*, Warszawa 2016.

Banasiuk H., *Elementy etyczne w systemie compliance w organizacji*, w: R. Sroka (red.), *Etyka biznesu – wokół kluczowych zagadnień*, Warszawa 2018.

Borowska M., Górská M. i in. (red.), *Raport: Odpowiedzialny biznes w Polsce 2017. Dobre praktyki*, Warszawa 2018.

Bukowski H., *W kierunku gospodarki cyrkularnej – rekomendacje rozwoju i implementacji praktycznych rozwiązań dla biznesu*, bmv 2018.

Ćwik N. (red.), *Wspólna odpowiedzialność. Rola raportowania społecznego*, Warszawa 2013.

Drews A., *Corporate Social Responsibility w sektorze MŚP*, „Acta Universitatis Nicolai Copernici. Nauki Humanistyczno-Społeczne. Zarządzanie” nr 42(1) 2015.

Encyklopedia CSR, portal Odpowiedzialnybiznes.pl (brak daty opubl.), <http://odpowiedzialnybiznes.pl/hasla-encyklopedii/spoleczna-odpowiedzialnosc-biznesu-csr/> (dostęp 9.09.2018 r.).

Ferrell O.C., Hirt G., Ferrell L., *Business: A Changing World*, 2013.

Ignatius A., *The Opportunity Of Sustainability*, „Harvard Business Review” z 14.11.2017, <https://hbr.org/2017/11/the-future-economy-project-qa-with-paul-polman> (dostęp 9.09.2018).

Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów. Odnowiona strategia UE na lata 2011–2014

- dotycząca społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw, strony internetowe Komisji Europejskiej z 25.10.2011 r., <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2011/PL/1-2011-681-PL-F1-1.Pdf> (dostęp 9.09.2018 r.).
- Łepko Z., *Wprowadzenie w problematykę konferencji pt. „Theoria i praxis idei zrównoważonego rozwoju”*, w: R. Sadowski, Z. Łepko (red.), *Theoria i praxis zrównoważonego rozwoju: 30 lat od ogłoszenia Raportu Brundtland*, Warszawa 2017.
- Mróz K., *Odpowiedzialni w każdym ogniwie łańcucha dostaw*, „Logistyka a jakość” nr 4/2018.
- Porczak I., *Etyka Zawodowa*, w: R. Sroka (red.), *Etyka biznesu – wokół kluczowych zagadnień*, Warszawa 2018.
- Przybysz M., *Etyka w komunikacji kryzysowej w kontekście nowych mediów*, w: R. Sroka (red.), *Etyka biznesu – wokół kluczowych zagadnień*, Warszawa 2018.
- Publikacje FOB*, portal Odpowiedzialnybiznes.pl (brak daty opubl.), <http://odpowiedzialnybiznes.pl/typ-publicacji/raporty-publicacje-fob/> (dostęp 9.09.2018 r.).
- Rok B. (red.), *Więcej niż zysk czyli odpowiedzialny biznes. Programy strategii, standardy*, Warszawa 2001.
- Sroka R. (red.), *Analiza tematyczna: Cele Zrównoważonego Rozwoju – plan działań dla ludzi i planety*, Warszawa 2015, http://odpowiedzialnybiznes.pl/wp-content/uploads/2015/10/AnalizaTematyczna_12-OST2.pdf (dostęp 9.09.2018).
- Sroka R., *Grupa robocza ds. etyki i standardów odpowiedzialnego prowadzenia biznesu. Prezentacja idei i podsumowanie działań*, w: R. Sroka (red.), *Etyka biznesu – wokół kluczowych zagadnień*, Warszawa 2018.
- Stachowicz-Stanusch A., *Etyka biznesu – przegląd pojęć i koncepcji*, *Kwartalnik Naukowy „Organizacja i Zarządzanie”* nr 4(36), Gliwice 2016.
- Światowa Komisja ds. Środowiska i Rozwoju, *Nasza wspólna przyszłość*, tłum. U. Grzełowska, E. Kolanowska, Warszawa 1991.

Inne

- Borutka T., Mazur J., Zwoliński A., *Katolicka nauka społeczna*, Jasna Góra 2004.
- Kawecki W., *Vademecum kultury politycznej*, Warszawa 2015.
- Kupny J. (red.), *Kompendium Nauki Społecznej Kościoła*, Kielce 2005, nr 369.
- Łętocha R., *Ekonomia współdziałania. Katolicka nauka społeczna wobec wyzwań globalnego kapitalizmu*, Kraków 2016.
- Ewalt D. M., *Putin strącony z tronu. Najpotężniejszym człowiekiem świata jest Xi Jinping*, „Forbes” z 9.05.2018 r., <https://www.forbes.pl/rankingi/najpoteczniejsi-ludzie-swiate-2018-ranking-forbes/71zgg9w> (dostęp 25.09.2018 r.).
- Seweryniak H., *Apologia pokolenia JP II*, Płock 2006.

Biogram

Agnieszka Siarkiewicz od ponad 7 lat zajmuje się tematem społecznej odpowiedzialności biznesu. Najpierw współpracując z Forum Odpowiedzialnego Biznesu w ramach Ligi Odpowiedzialnego Biznesu, a potem pracując w organizacji i odpowiadając za kwestie komunikacji i promocji. Absolwentka kierunku Edukacja Medialna i Dziennikarstwo na Uniwersytecie Kard. Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Tematem jej pracy magisterskiej były: „Raporty w Corporate Social Responsibility (CSR). Studium z zakresu komunikacji społecznej i marketingowej”. W roku akademickim 2014–2015 realizowała Podyplomowe Studia Nowoczesna Promocja w Szkole Głównej Handlowej w Warszawie, a w 2015 rozpoczęła studia doktoranckie na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego. Absolwentka kursu London School of Public Relations oraz XV Akademii Letniej „Wyzwania zrównoważonego rozwoju w Polsce. Adres e-mail: siarkiewicz.agnieszka@wp.pl